

KOMPAS VOOR DE ENERGIEMARKT VAN DE TOEKOMST

Stevige ambitie

De energietransitie luidt een nieuw tijdperk in: duurzaamheid staat centraal, de consument verandert steeds meer in prosument en er ontstaat een nieuwe marktdynamiek. Dat vraagt van de Nederlandse energiesector om een nieuwe koersbepaling. Een koers die inspeelt op de vele ontwikkelingen en de grote uitdagingen van de toekomst. Een koers waar de consument voorop staat. Een koers die de nieuwe producten en diensten waar energiebedrijven aan werken centraal zet. Een koers op weg naar een CO₂-arme toekomst.

Daarom publiceert Energie-Nederland dit Kompas voor de energiemarkt van de toekomst. Een kompas met een stevige ambitie. Wij stellen CO₂-reductie als hoofddoel van de energietransitie en gaan voor 50% CO₂-reductie in 2030.

Wij zien drie versnellingen die noodzakelijk zijn om deze ambitie te bereiken:

- Versneld naar een CO₂-arme, betrouwbare energieproductie
- Versneld naar een nieuwe marktdynamiek
- Versneld naar producten en dienstverlening voor consumenten en prosumenten

Samenwerken aan de transitie: op weg naar Energieakkoord 2.0

De energiesector wil voorop lopen in de transitie naar een duurzame en CO₂-arme energievoorziening. Onze leden ontwikkelen nieuwe duurzame, betrouwbare en betaalbare producten en helpen de consument besparen. Maar wij kunnen het niet alleen. In dit Kompas kiezen we nadrukkelijk voor samenwerking met andere marktpartijen, netbeheerders, samenleving, NGO's en overheden. Alle partijen in de keten zijn nodig om de energietransitie te laten slagen. Wij zullen samen met overheid, markt en samenleving nieuwe oplossingen gaan ontwikkelen. Om de transitie naar 2030 te maken willen wij met overheid en partners een Energieakkoord 2.0 sluiten met ambitieuze programma's voor besparing en duurzame energie die in 2023 starten.

De uitdaging voor de energiesector is te zorgen voor een betrouwbare productie en levering van duurzame en CO₂-arme energie, die kan rekenen op draagvlak en waarvan de kosten door de maatschappij te dragen zijn. Het voldoen aan de energiebehoefte wordt de komende jaren complexer. Het draagvlak voor het gebruik van fossiele energiebronnen neemt af maar ook de aanleg van grootschalige windparken op land en

Wij stellen CO₂-reductie als hoofddoel van de energietransitie en gaan voor 50% CO₂-reductie in 2030

op zee niet automatisch op draagvlak kan rekenen.

Met een forse groei van het aandeel duurzame energie wordt de levering van energie minder voorspelbaar. Ook verandert de vraag van klanten die zelf energie opwekken. Tenslotte heeft ook energiebesparing invloed op het afnamepatroon. Een belangrijke uitdaging wordt hoe de 'dienst' leveringszekerheid vorm krijgt, zodat consumenten en bedrijven de gevraagde energie krijgen als de eigen voorziening niet levert of als er een periode is van weinig aanbod van duurzame energie.

Innovaties in het energielandschap bieden volop mogelijkheden voor versnelling van de energietransitie. Of het nu gaat om de ontwikkeling naar bijvoorbeeld betaalbare energieopslag, elektrisch vervoer, zon-pv, warmtepompen, nul-op-de-meter-woningen, het toepassen van CCS of de groei van groen gas: niemand weet in welk tempo, maar we weten zeker dat het gaat gebeuren en dat deze ontwikkelingen bepalend zullen zijn voor de energiemarkt van de toekomst.

De energieproducent en -leverancier die we nu kennen krijgt een andere vorm. Leveranciers krijgen de rol van serviceverlener: als individuele

'matchmakers' tussen vraag en aanbod of aanbieders van een totaaloplossing (licht, warmte, etc.). Klassieke scheidslijnen tussen sectoren vallen weg. Er vindt, kortom, een enorme herdefiniëring van rollen en verantwoordelijkheden plaats.

Het speelveld verandert ook. We zien een nieuwe marktdynamiek ontstaan. Nieuwe marktpartijen treden toe. Burgers worden naast consument steeds vaker ook producent (prosumert), bespaarder, investeerder en handelaar. Er ontstaan nieuwe collectieven en (online) platforms buiten de bestaande structuren. "De klant" bestaat niet meer: mensen kopen comfort en informatie in plaats van energie. Businessmodellen veranderen. Het wordt mogelijk om op basis van actuele, transparante informatie te anticiperen op marktontwikkelingen.

Naast de groeiende wens tot zelforganisatie en zelfvoorzienendheid is er behoefte aan ontzorging. Een deel van de burgers en bedrijven neemt zelf actief deel aan de transitie, maar er zijn ook burgers en bedrijven die verwachten dat de overheid en/of de sector dit voor hen regelt. Een groot deel van de Nederlandse bevolking voelt nog weinig urgentie om zelf CO₂-uitstoot te verminderen of is genooddaakt om op budget te

Er vindt een enorme herdefiniëring van rollen en verantwoordelijkheden plaats

Naast de groeiende wens tot zelforganisatie en zelfvoorzienendheid is er behoefte aan ontzorging

sturen. De financiële draagkracht die burgers kunnen opbrengen speelt een rol of zij wel of niet actief (kunnen) deelnemen aan de transitie. Voor deze verschillen in economie en samenleving kan de energiewereld van grote betekenis zijn; via nieuwe, betaalbare producten en diensten die consumenten en bedrijven ontzorgen, waardoor deze toch mee kunnen in de transitie.

Ook de rol en werkwijze van Energie-Nederland verandert. Wij pleiten bij de overheid voor instrumenten die noodzakelijk zijn om de energie transitie versneld te laten slagen, zoals:

- Een versnelling van de CO₂-reductie in Europa naar 50% in 2030, op weg naar een CO₂-arme energievoorziening in 2050
- ETS als centraal instrument, met een aangescherpt CO₂-plafond en hogere prijs
- Afzien van nationale maatregelen bovenop ETS t.b.v. een level playing field
- Snel uit de markt halen van het huidige overschot aan CO₂-rechten
- Verbreding van de ETS naar andere sectoren
- Maximale inzet op duurzame opwekking in Nederland
- Maximaal energie besparen in de gebouwde omgeving in 2030, o.a. door nieuwe producten en diensten
- Een stabiel en transparant investerings-

- klimaat met zo veel mogelijk marktconforme instrumenten die de juiste prikkels geven
- Een zorgvuldig en stabiel overheidsbeleid dat bedrijven in staat stelt om voor de bestaande investeringen mee te gaan in de transitie
- Techniekneutraal beleid

Energie-Nederland is naast belangenbehartiger ook een pro-actieve gesprekspartner.

We willen samen met overheid, markt en samenleving nieuwe oplossingen gaan ontwikkelen; via joint fact finding en door co-creatie.

Energie-Nederland voelt de urgentie en neemt verantwoordelijkheid. In dit kompas laat Energie-Nederland zien 'wat' wij willen bijdragen aan de energietransitie en 'hoe' wij dat willen doen: als belangenbehartiger, kennis- en samenwerkingspartner en actieve deelnemer in de energietransitie.

We willen samen met overheid, markt en samenleving nieuwe oplossingen gaan ontwikkelen; via joint fact finding en door co-creatie

The background is a solid blue color. On the left side, there are three horizontal, rounded rectangular bars with a gradient from grey to orange, stacked vertically. In the center and right, there are three stylized wind turbines in a light blue color. Below the turbines are three rounded rectangular shapes: a purple one on the left, a green one in the middle, and another green one on the right. The text is positioned in the bottom right corner.

I. Versneld naar
een CO₂-arme,
betrouwbare
energieproductie

Versnellen met CO₂-reductie

CO₂ als hoofddoelstelling voor de transitie

In de energietransitie zien wij het realiseren van CO₂-reductie als het hoofddoel. Een ambitieus CO₂-doel voor 2030 zet de koers uit naar een CO₂-arme, betrouwbare energievoorziening in 2050. Alle partijen en sectoren in de samenleving zullen zich moeten inspannen

om dit doel te bereiken. Een forse inzet op energiebesparing en maximaal gebruik van duurzame energie leveren een belangrijke bijdrage aan de realisatie van de CO₂-doelstelling. Met ons pleidooi om CO₂ centraal te stellen voor de transitie sluiten wij aan bij het advies van de Raad voor de Leefomgeving voor het Energierapport, bij de keuze die het kabinet hiervoor heeft gemaakt in het Energierapport en bij adviezen van bijvoorbeeld De Nederlandsche Bank, het CPB en het Interdepartementaal Beleidsonderzoek CO₂-reductie.

Wat willen wij?

Energie-Nederland omarmt de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs: een stevig mondiaal akkoord voor de aanpak van klimaatverandering. Energie-Nederland onderstreept de urgentie om door te pakken, gezien de snelheid waarmee klimaatverandering zich manifesteert en de mogelijke onomkeerbare gevolgen daarvan. Hoe eerder investeerders duidelijkheid hebben, hoe beter. Wacht dus niet, maar handel nu. Dat begint met een doorvertaling van de afspraken uit Parijs in concrete Europese doelstellingen voor het reduceren van broeikasgassen. Gelet op de sterk geïntegreerde Europese energiemarkt zullen nationale interventies beperkt effect hebben.

CO₂-reductie naar 50% in de EU in 2030

De huidige EU-doelstelling voor 2030 om de uitstoot van broeikasgassen met 40% te reduceren (ten opzichte van 1990) is niet voldoende om de ambities van het Klimaatakkoord van Parijs waar te maken. Om ruim binnen de 2 °C temperatuurstijging te blijven die in Parijs is afgesproken, is extra reductie nodig. Energie-Nederland pleit voor een versnelling van de CO₂-reductie naar 50% in de EU in 2030, op weg naar een CO₂-arme energievoorziening in 2050. Daarmee komt Europa aan het stuur voor een ambitieus en effectief klimaatbeleid.

Energie-Nederland omarmt de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs: een stevig mondiaal akkoord voor de aanpak van klimaatverandering

Er liggen twee duidelijke aangrijpingspunten voor Europa op tafel waarbij die hogere ambitie ingevoerd kan worden:

- (1) de hervorming van het EU emissiehandels-systeem (ETS) en
- (2) de komende verdeling van het Europese niet-ETS doel over de lidstaten

Een hervorming van het ETS in Europa is dringend noodzakelijk. Dat betekent het versneld uit de markt halen van het huidige overschot aan emissierechten om daarmee een verhoging van de CO₂-prijs in gang te zetten. Een verbreding van het ETS naar andere sectoren (o.a. vervoer, scheepvaart en verwarming in de gebouwde omgeving) versterkt bovendien de werking van het ETS als centraal instrument en waarborgt tegelijkertijd dat de andere sectoren rechtstreeks aan te spreken zijn op hun bijdrage aan de CO₂-reductie. Bij een centrale rol van het ETS passen geen afzonderlijke nationale maatregelen voor bedrijven die onder het ETS vallen.

Een forse aanscherping van het CO₂-doel en een bijbehorende versterking van het ETS hebben effect op het gebruik van fossiele brandstoffen en de toekomst van kolen- en gascentrales.

De markt kan daarmee techniekneutraal sturen op minder fossiele brandstoffen en verlaging van de CO₂-uitstoot.

De verhoogde CO₂-ambitie in 2030 moet in de gehele economie doorwerken. Alle sectoren doen mee en leveren hun bijdrage aan de reductie van 50%. In de binnenlandse sectoren transport, landbouw en gebouwde omgeving (die niet onder het ETS vallen) zijn naast Europese maatregelen ook nationale maatregelen mogelijk, zonder afnemende effecten door het waterbedeffect.

Ook de samenleving kan en moet een stap extra zetten. Het gaat om een forse opgave die de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van de energievoorziening op (middel)lange termijn onder druk zet. Energie-Nederland gaat voor een aanpak die is gericht op een integrale afweging op basis van (kosten) effectieve maatregelen en de kosten per vermeden ton CO₂. Het toepassen van duurzame elektrificatie, groen gas en warmte kan daarbij een grote rol spelen om de CO₂-uitstoot bij vervoer en in de gebouwde omgeving terug te dringen. Op die manier kan de energiesector andere sectoren actief ondersteunen bij het realiseren van forse reducties op een kosteneffectieve wijze.

Een hervorming van het EU emissiehandels-systeem (ETS) in Europa is dringend noodzakelijk

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Nodigt haar partners uit om samen een versnelde CO₂-reductie met 50% in de EU te bepleiten en zo nodig een alternatief te ontwikkelen indien de benodigde maatregelen uitblijven
- Gaat met de energie-intensieve industrie in gesprek hoe een hogere klimaatambitie samen kan gaan met waarborgen voor hun internationale concurrentiekracht
- Zet in Europa in op een hervorming van het ETS:
 - Aanscherpen van het CO₂-plafond
 - Uit de markt halen van het overschot
 - Verbreden naar andere sectoren
- Maakt samen met haar leden inzichtelijk hoe de bedrijven investeren in CO₂-reductie
- Wil met haar leden andere sectoren ondersteunen om CO₂ te reduceren (o.a. door elektrificatie van vervoer en warmte in de gebouwde omgeving)

Wat is daarbij nodig?

- **ETS als centraal instrument**
Het ETS blijvend erkennen als het centrale instrument voor CO₂-reductie voor bedrijven die onder het ETS vallen
- **Techniekneutraal beleid**
Een overheid (Europees, nationaal) die

techniekneutraal beleid voert en een eerlijk speelveld borgt, met ruimte voor tempoverschillen

- **Alle sectoren doen mee**

De verhoogde CO₂-ambitie in 2030 moet in de gehele economie doorwerken. Alle sectoren moeten meedoen en leveren hun bijdrage aan de reductie van 50%

Versnellen met duurzame energie

Wat willen wij?

In het “2030 Energy and Climate Framework” is EU-breed een bindende doelstelling afgesproken van 27% hernieuwbare energie. Alle EU-landen komen uiterlijk eind 2019 met een nationaal energie- en klimaatplan voor 2021-2030.

Duurzame energieproductie ook in Nederland maximaal faciliteren

Op dit moment zit Nederland op circa 5% duurzame energieproductie. Het is van groot belang om de huidige koers richting duurzame energie te versnellen. De resultaten van het Energieakkoord in 2023 vormen een belangrijke tussenstap: ruim 40% van alle elektriciteit wordt dan al duurzaam opgewekt. In de rest van de energievoorziening ligt het aandeel nog onder de 10%.

De verhoogde CO₂-ambitie in 2030 moet in de gehele economie doorwerken. Alle sectoren moeten meedoen en leveren hun bijdrage aan de reductie van 50%

Energie-Nederland roept op om duurzame energieproductie ook in Nederland maximaal faciliteren.

Alle vormen van duurzame energie hard nodig

Zon, wind op land en zee en biomassa zijn allemaal volop nodig voor een groter aandeel duurzame elektriciteit. Bij duurzame warmte gaat het om bronnen als groen gas, biomassa, geothermie en warmtepompen. Daar ligt de grootste uitdaging. Om de benodigde groei mogelijk te maken willen we - zolang het ETS niet goed functioneert - vasthouden aan de SDE+ als stimuleringsinstrument voor duurzame energieproductie. Op termijn is een opvolger nodig die aansluit bij een volwaardig werkend ETS als sturingsinstrument. Als dat het geval is, dan zouden subsidiestromen kunnen worden afgebouwd.

Maatschappelijk draagvlak is cruciaal voor een aantal grootschalige duurzame energiebronnen. Energie-Nederland treedt graag in overleg met VNG, IPO en andere partners om te kijken hoe dit draagvlak kan worden vergroot.

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Onze leden blijven volop investeren en innoveren in allerlei vormen van duurzame energie

- Onze leden betrekken omwonenden vroegtijdig bij de ontwikkeling van nieuwe projecten en zorgen voor participatiemogelijkheden van burgers
- Onderzoekt samen met andere partijen wat er nodig is om de grotere opgave voor verduurzaming van warmte voor elkaar te krijgen.
- Zet zich met andere partijen (waaronder IPO en VNG) in voor het creëren van maatschappelijk draagvlak voor verduurzaming (ruimtelijk, betaalbaarheid, lastenverdeling, politiek)

Wat is nodig?

- **Een stabiel investeringsklimaat**
Energie-Nederland maakt zich hard voor een stabiel, toekomstvast en marktconform investeringsklimaat voor verduurzaming. Als veranderingen in stimuleringsregelingen aan de orde zijn, dan moeten deze zorgvuldig tot stand komen om te voorkomen dat investeringen stil vallen en moeten ze een duidelijke, positieve prikkel voor investeringen blijven geven
- **Ruimte**
Meer duurzame energie in Nederland vraagt meer fysieke ruimte om deze opties te kunnen plaatsen. Dat vraagt om een pro-actief ruimtelijk beleid van de overheid op landelijk en lokaal niveau om tijdig voldoende geschikte locaties aan te wijzen. De nieuwe Omgevingswet speelt hierin een cruciale rol

Energie-Nederland maakt zich hard voor een stabiel, toekomstvast en marktconform investeringsklimaat voor verduurzaming

- **Draagvlak**

Het slagen van de energietransitie vraagt om onomwonden steun van burgers en bedrijven. Daarbij gaat het om de bereidheid om de kosten van de transitie te dragen en mee te werken aan het plaatsen van noodzakelijke onderdelen voor de energievoorziening (zoals windparken en infrastructuur).

Wij zien drie kernelementen:

- Een zo kosteneffectief mogelijke benadering om betaalbaarheid zeker te stellen
- Transparante ruimtelijke planvorming en participatie van burgers om betrokkenheid te vergroten
- Bewustwording en voorlichting als basis voor draagvlak. Overheid en maatschappelijke organisaties hebben hier een belangrijke rol te vervullen

Versnellen op besparen

Wat willen wij?

Energiebedrijven voelen hun verantwoordelijkheid om beter met energie om te gaan en bedrijven en consumenten te ondersteunen in het reduceren van hun energieverbruik. Energieleveranciers zijn nu al actief met producten en diensten die inzicht geven in verbruik en die de klant ontzorgen in de ener-

giebesparing. Deze zullen zich, aansluitend op de vragen van de klant, verder doorontwikkelen en optimaliseren. Data en digitalisering spelen hierin een belangrijke rol. Niet iedereen weet de weg te vinden in het aanbod van besparingsmogelijkheden. De leden van Energie-Nederland zien het als een kans en uitdaging om met relevante producten en diensten maatschappelijk van toegevoegde waarde te zijn.

Maximaal energie besparen bij klanten door nieuwe producten en diensten

Bewust omgaan met energieverbruik wordt het nieuwe normaal. Energie-Nederland zet in op maximaal energie besparen bij klanten door nieuwe producten en diensten. We formuleren samen met stakeholders een ambitieus en realistisch besparingsdoel voor de gebouwde omgeving, te bereiken in 2030. Veel energiebedrijven verkopen straks niet uitsluitend kWh-en elektriciteit, m³ gas of PJ warmte, maar helpen hun klanten hun energiegebruik te reduceren via toegesneden producten en diensten. Energiebedrijven zijn een logische partij om energiebesparing te realiseren. Ze verschaffen hun klanten actueel inzicht in gebruik. Leveranciers zetten hun bestaande klantrelatie in om klanten te adviseren over besparingskansen en bieden producten en diensten aan tegen competitieve prijzen.

De leden van Energie-Nederland zien het als een kans en uitdaging om met relevante producten en diensten maatschappelijk van toegevoegde waarde te zijn

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Onderzoekt de mogelijkheden voor het financieren van energiebesparingsmogelijkheden bij klanten door energieleveranciers en biedt de overheid een concreet voorstel aan
- Onze leden gaan door met hun klanten besparingsproducten en –diensten aan te bieden
- Zorgt dat leden actief zoeken naar kansen om besparingsmogelijkheden voor het MKB te ontwikkelen en op de markt te brengen
- Ontwikkelt een monitor die aantoont welke bijdrage de energiebedrijven leveren aan de besparingsopgave
- Staat open voor een goed vormgegeven besparingsbeleid met een centrale rol voor leveranciers
- Maakt de bestaande portfolio aan producten en diensten van haar leden op korte termijn inzichtelijk en laat zien hoeveel er nu reeds wordt ondernomen
- Spreekt met haar leden over een vervolg op de energiebesparingscampagne om de klant proactief informeren over de mogelijkheden die er zijn
- Monitort de komende jaren hoeveel klanten leden bereiken met een aanbod tot besparing

Wat is daarbij nodig?

- **Meer aandacht voor alternatieven voor gas**
Energie-Nederland stimuleert de discussie over hoe we voor warmte in de gebouwde omgeving de transitie kunnen maken van aardgas naar alternatieven. Energie-Nederland pakt dit samen met relevante kennisinstellingen en andere stakeholders op
- **Duidelijke regie met goede marktcondities**
Om meer regie op de besparingsopgave te krijgen gaan wij in gesprek met publieke en private partners (overheden, netbeheerders, industrie, bedrijven en consumenten) om een goed werkende, sectoroverstijgende besparingsmarkt te creëren (joint fact finding). Met als inzet een concrete doelstelling voor 2030 af te spreken en een stappenplan om dat te bereiken
- **Duidelijke taakafbakening markt - netbeheer**
Netwerkbedrijven kunnen een rol vervullen in bewustwording en voorlichting van de consument en MKB. Daarbij is wel een duidelijke taakafbakening met de markt nodig. De rol van netwerkbedrijven mag niet concurreren met de producten en diensten die marktpartijen aan consumenten bieden (ook niet in een experimentele fase)

Duidelijke regie met goede marktcondities

II. Versneld naar een nieuwe marktdynamiek

Een nieuwe marktdynamiek

Wat willen wij?

Energie-Nederland pleit voor verdere uitbouw van de marktordening die aan het begin van de liberalisering is opgezet. De markt is volwassen geworden en we zien nu dat de beoogde participatie van allerlei marktdeelnemers vorm krijgt. Voor de toekomst levert een groter aandeel duurzame energie uitdagingen voor de leveringszekerheid en betrouwbaarheid van de energievoorziening. Het creëren van een balans tussen energievraag en –aanbod wordt complexer. Flexibele infrastructuur en prijsvorming die leveringszekerheid waarborgt, zijn essentieel om de uitdagingen het hoofd te bieden.

Met een forse groei van het aandeel duurzame energie wordt de levering van energie minder voorspelbaar. Ook verandert de vraag van klanten die zelf energie opwekken. Tenslotte heeft ook energiebesparing invloed op het afnamepatroon. Hierdoor wordt het gebruik van het net steeds meer het waarborgen van dienstverlening rondom leveringszekerheid dan het simpelweg afnemen van energie. Dit alles leidt tot andere prijsvorming en producten in de markt. Een belangrijke uitdaging wordt hoe

de 'dienst' leveringszekerheid vorm krijgt, zodat consumenten en bedrijven de gevraagde energie krijgen als de eigen voorziening niet levert of als er een periode is van weinig aanbod van duurzame energie.

Het is van groot belang het marktmodel voor elektriciteit te laten aansluiten op de vraagstukken waar we in de transitie voor staan. Er is een werkbaar marktmodel nodig dat antwoord biedt op belangrijke systeemvragen zoals flexibiliteit en prijsvorming die leveringszekerheid waarborgt. Ook is het van belang dat integrale oplossingen (zoals bijvoorbeeld power to gas of levering van warmte) hun plek kunnen vinden. Daar invulling aan geven is een opgave waar niet alleen Energie-Nederland voor staat, maar alle betrokkenen. Verdere gedachtevorming rond deze grote uitdaging is noodzakelijk. Ook om tegemoet te komen aan vragen rond leveringszekerheid en betaalbaarheid. Daarbij is een marktdesign van belang dat is toegesneden op en uitgaat van:

- a) Een verbeterde internationale marktwerking
- b) Een steeds betere benutting van de flexibiliteit die in de markt en in het systeem aanwezig is (vraagrespon, opslag, Power-to-X etc.)
- c) Periodiek overvloedige duurzame productie,

Flexibele infrastructuur en prijsvorming die leveringszekerheid waarborgt, zijn essentieel om de uitdagingen het hoofd te bieden

allerlei prijsspieken en een (zeer) lage marginale kostprijs

- d) Een steeds effectievere integratie tussen verschillende energiebronnen en -dragers
- e) Een verdergaande elektrificatie van de warmtevraag en van vervoer. Dat markt-design moet leiden tot een gezonde en efficiënte energiemarkt, die in staat is om leveringszekerheid¹ in voldoende mate te waarborgen en garanderen en aansluit bij wensen of eisen van klanten.

Energie-Nederland wil in gesprek met stakeholders over het robuust maken van het huidige marktmodel zodat het de transitie mogelijk maakt. Op basis van flexibiliteit en met behoud van leveringszekerheid en betaalbaarheid. Met keuzevrijheid voor klanten.

Een voorwaarde voor een goed functionerende markt in transitie is een flexibele infrastructuur voor energie, omdat het creëren van een balans tussen aanbod en vraag complexer zal zijn. Om tot deze flexibele infrastructuur te komen is het noodzakelijk om een publieke afweging te maken

hoe om te gaan met de lange termijn kosten hiervan. Als Energie-Nederland zien we de samenwerking met netbeheerders hierbij als essentieel. Netbeheerders faciliteren de markt door te investeren in optimale infrastructuur en optimaal gebruik van bestaande infrastructuur, maar betreden de markt niet zelf. Hier raken infrastructuur en markt elkaar.

Regie nodig

De overheid dient haar rol te pakken als het gaat om het in balans houden van energievraag en –aanbod en het borgen van de benodigde flexibiliteit, marktconformiteit en toekomstbestendigheid. Er is regie nodig op de ontwikkelingen. Het aantal spelers groeit. Zonder regie komt de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van de energievoorziening onder druk te staan. Er dient duidelijkheid te komen over de wijze waarop de Omgevingswet de transitie kan versnellen, de rol van netbeheerders/netwerkbedrijven ten opzichte van energieleveranciers, de eisen die decentrale opwek stelt aan het net(beheer), etc.

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Werkt in de Overlegtafel Energievoorziening eerste schetsen uit voor de optimalisering van markt-design en leveringszekerheid. Deze

De overheid dient haar rol te pakken als het gaat om het in balans houden van energievraag en –aanbod en het borgen van de benodigde flexibiliteit, marktconformiteit en toekomstbestendigheid

¹ De Overlegtafel Energievoorziening geeft de volgende definitie voor leveringszekerheid: het op elk moment voldoende energie beschikbaar hebben om aan de op dat moment actuele vraag naar energie te voldoen, met inachtneming van alle mogelijkheden die er zijn om die actuele vraag te beïnvloeden.

schetsen laten in grote lijnen zien wie de spelers op de markt zijn, welke spelregels gelden en hoe die worden gehandhaafd, wat de consequenties en dilemma's binnen het marktmodel zijn en wat de interacties zijn tussen de businessmodellen voor duurzame productie en voor leveringszekerheid

- Brengt via gesprekken met stakeholders in kaart hoe het marktmodel verder doorontwikkeld kan worden zodat het ruimte biedt aan de transitie op basis van flexibiliteit en met behoud van leveringszekerheid en keuzevrijheid

Wat is daarbij nodig?

- **Gedeelde analyse van knelpunten en oplossingen**

Om het huidige marktmodel te verbeteren voor het waarborgen van leveringszekerheid is het nodig dat alle betrokken partijen in de markt tot een gedeelde analyse komen over knelpunten en oplossingen

- **Samenwerking met netbeheerders voor infrastructuur**

Voor het succesvol optimaliseren van de infrastructuur voor de transitie is samenwerking tussen marktpartijen en netbeheerders essentieel. Partijen hebben elkaar nodig om tot oplossingen te komen

- **Regie op ontwikkelingen**

De overheid heeft een duidelijke regierol als het gaat over de toepassing van de Omgevingswet voor de transitie, de afbakening tussen netbeheerders/netwerkbedrijven en marktpartijen en de eisen die decentrale opwek stelt aan het net (beheer)

Versnellen met warmte

Wat willen wij?

Nederland heeft goede alternatieven nodig om te voorzien in de warmtevraag van woningen, bedrijven en glastuinbouw. Dat zorgt voor reductie van de CO₂-uitstoot en vermindert de afhankelijkheid van gas. Warmte afkomstig van duurzame bronnen (zoals geothermie) of restwarmte die nu nog ongebruikt verdwijnt, verdient een veel prominentere rol in de markt. Bij ongeveer een derde van de Nederlandse woningen kan collectieve warmtevoorziening een rol gaan spelen. Een sleutel daarbij is hoe de infrastructuur van de grond komt

Gelijkwaardige positie voor warmtelevering

Bij de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur en bij vervanging of renovatie van gasnetten moet een toekomstbestendige keuze gemaakt worden tussen enerzijds gasnetten en ander-

Nederland heeft goede alternatieven nodig om te voorzien in de warmtevraag van woningen, bedrijven en glastuinbouw

zijds warmte(-koude)netten of alleen een elektriciteitsnet. Die keuze wordt steeds urgenter, omdat in veel steden het gasnet aan renovatie of vervanging toe is. Herontwikkeling van gebieden en renovatie van wijken zijn goede momenten om de warmtevoorziening te moderniseren en te verduurzamen. Energie-Nederland bepleit dat warmtelevering een gelijkwaardige positie krijgt als alternatief naast gas en elektriciteit zodat de juiste toekomstbestendige keuze wordt gemaakt.

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Onze leden investeren in nieuwe projecten voor warmtelevering en onderzoeken met partners de mogelijkheden voor aanleg van nieuwe infrastructuur (zoals de warmteronde in Zuid-Holland)
- Wil met overheid, netbeheerders, marktpartijen en andere belangstellenden onderzoeken of een optimalisering van regulering, eigendom en financiering van de noodzakelijke infrastructuur een oplossing is voor het versnellen van warmtelevering
- Participeert met een aantal van onze leden in het Samenwerkingsprogramma Energiestrategie van VNG, IPO, en Unie van Waterschappen waarbij in vijf pilotregio's een regionale energiestrategie voor een duurzame energievoorziening wordt uitgewerkt

- Onderzoekt samen met andere partijen wat er nodig is om de grote opgave voor verduurzaming van warmte voor elkaar te krijgen

Wat is daarbij nodig?

- **Helder afwegingskader met gelijkwaardige positie voor warmte**
Er is een helder afwegingskader nodig dat lokale overheden kunnen gebruiken om bij nieuwbouwlocaties of bij vervanging of renovatie van gasnetten te bepalen welke infrastructuur wordt aangelegd voor de warmtevoorziening van woningen: gas, elektriciteit of warmte.
- **Meer aandacht voor het bevorderen van de vraag naar warmte**
Energie-Nederland stimuleert de discussie over hoe we voor warmte in de gebouwde omgeving de transitie kunnen maken van aardgas naar alternatieven. Gekeken wordt hoe warmte als een aantrekkelijk product aan consumenten en bedrijven kan worden aangeboden waarbij ook keuzevrijheid van belang is. Energie-Nederland pakt dit samen met relevante kennisinstellingen en andere stakeholders op.
- **Waarde voor warmte**
Warmtelevering levert een belangrijke bijdrage aan de reductie van CO₂. Voor de business case van warmteprojecten is het van belang dat die CO₂-reductie een waarde krijgt en mee kan tellen voor de rentabiliteit.

Energie-Nederland stimuleert de discussie over hoe we voor warmte in de gebouwde omgeving de transitie kunnen maken van aardgas naar alternatieven

III. Versneld naar
producten en
dienstverlening
voor consumenten
en prosumenten

Versnellen met data en digitalisering

Wat willen wij?

Data en digitalisering spelen een cruciale rol in nieuwe toepassingen, producten en diensten voor energiebesparing, eigen opwekking en duurzaam gebruik. Om te anticiperen op een energiemarkt waarin data volop beschikbaar zijn en er ook een grote behoefte is om hier gebruik van te maken, is het nodig de wet- en regelgeving aan te passen, protocollen te moderniseren en (klant)processen aan te laten sluiten op een systeem dat 'real time' data verschaft. Dat betekent dat data van voldoende kwaliteit moeten zijn: op tijd, compleet, toegankelijk en volledig.

Optimaal gebruik van data: 24/7, real time en op maat

Klanten zullen zulke eisen aan hun leverancier stellen. Dat vraagt om een verbetering: zo beperken de huidige verrekeningsprocessen een leverancier bijvoorbeeld bij het corrigeren van een meterstand. In de nabije toekomst zijn voldoende slimme meters uitgerold om te verrekenen op basis van het werkelijke verbruik per woning in plaats van op basis van profielen. Een

grote stap vooruit voor de klant. Energie-Nederland pleit voor een optimaal gebruik van data (opslag, verwerking en beschikbaarheid): 24/7, real time en op maat. De kracht van data is veel meer in te zetten voor de energietransitie, met behoud van maatschappelijke- en consumentenbelangen.

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Ontwikkelt een visie op (open) data die innovatie maximaal benut, aansluit bij de behoefte van klanten, en zowel maatschappelijke als consumentenbelangen borgt. In die visie is aandacht voor:
 - Wat open data zijn en wat niet
 - Welke (open) data met welke kwaliteit nodig is (betrouwbaar, comptabel, upto-date / 'real time', etc.)
 - Welke checks & balances er nodig zijn
 - Hoe het databeheer te organiseren (via de consument of anderen)
 - Privacyaspecten
- Onze leden ontwikkelen diensten die gebruik maken van "big data" en zich richten op inzicht, gemak en service voor klanten. De klant is daarbij eigenaar van zijn eigen data en in controle over het gebruik ervan.
- Gaat een brede samenwerking aan en zoekt coalities met gelijkgestemden om daarmee

Data en digitalisering spelen een cruciale rol in nieuwe toepassingen, producten en diensten voor energiebesparing, eigen opwekking en duurzaam gebruik

een nieuwe wereld van data toepassingsmogelijkheden (en producten en diensten) te exploreren. Het belang van data is groot. Grote vooruitgang is te boeken met producten die zich richten op het balanceren van vraag en aanbod en flexibiliteit

- Onze leden openen gesprekken met leveranciers en fabrikanten van huishoudelijke apparaten om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om gezamenlijk slimme producten en diensten in de markt te zetten
- Onze leden gaan met beschikbare data (slimme meter) zelf aan de slag om te zorgen voor individueel inzicht en snellere facturatie voor klanten. Zij willen ervoor zorgen dat de klant:
 - De nota krijgt die bij hem past (dat kan een voorschotnota zijn maar ook een factuur per dag, kwartier, etc)
 - Op kwartierbasis kan afrekenen als de klant dat wil, op basis van m³ en kWh zonder consequenties (inkoop, allocatie, reconciliatie)
 - Binnen 15 minuten na een leveranciers- of productwissel een factuur ontvangt van de (oude) leverancier en/of op ieder gewenst moment een factuur kan krijgen over een zelf gekozen interval
 - Altijd inzicht heeft via welke bron hij/zij energie ontvangt (herleiding in de keten)

- en snel kan switchen als hij/zij dat wil
- Een een dienstenabonnement kan afsluiten ipv een leveringscontract
- Onafhankelijk (van leverancier) real-time inzicht in energieverbruik krijgt (bijv. via een App)

Wat is daarbij nodig?

- **De klant bepaalt en is in controle**
De consument is eigenaar van zijn data en bepaalt zelf welke data hij ter beschikking stelt en aan wie. Energieleveranciers en dienstenaanbieders bieden vervolgens bijpassende producten en diensten aan met waarborgen voor privacy en bescherming van gegevens
- **Sectorcodes die bij de tijd zijn**
Energie-Nederland zet in op verbetering en vereenvoudiging van de sectorcodes; schrappen wat niet nodig is en aanpassen wat niet meer actueel is, zodanig dat het robuust is voor de toekomst en nieuwe technologie
- **Afspraken over uitrol slimme devices en slimme meter**
Energie-Nederland maakt afspraken over de gezamenlijke uitrol 'smart devices' (die op elkaar aansluiten) en online communicatie (klant faciliteren in vergelijking producten, aanbod op maat, wijzigingen)

De consument is eigenaar van zijn data en bepaalt zelf welke data hij ter beschikking stelt en aan wie

- **Samenwerking met partners**

Energie-Nederland zoekt coalities met gelijkgestemden om daarmee een nieuwe wereld van data toepassingsmogelijkheden (en producten en diensten) naar binnen te halen. Een goede samenwerking met netbeheerders is van belang om te zorgen dat alle data van voldoende kwaliteit zijn

Versnellen met producten en dienstverlening voor prosumenten

Wat willen wij?

Door de opkomst van zonne-energie en andere decentrale opwekking (zoals micro-wkk of warmtepompen) verschijnt ook de prosument in het energielandschap. Het aantal nul-opde-meter woningen stijgt. Nieuwe aanbieders uit heel andere sectoren dienen zich aan. Het aantal energiecoöperaties zal verder toenemen, evenals de schaal waarop zij opereren. Die beweging verdient ruimte in een gelijk speelveld.

Bedrijven en prosumenten maximaal te faciliteren

Met deze trends dienen zich echter nieuwe vragen aan als het in balans houden van energievraag en -aanbod en het borgen van de benodigde flexibiliteit. Dat biedt kansen voor

nieuwe diensten en producten uit de energiemarkt. Daarmee kunnen energiebedrijven en prosumenten elkaar versterken en aanvullen om te zorgen dat zij op alle momenten kunnen beschikken over energie. Door bedrijven en prosumenten maximaal te faciliteren zijn er op korte termijn volop kansen te verzilveren in de ontwikkeling van nieuwe diensten en producten.

De markt is gebaat bij een heldere taakafbakening en rolverdeling tussen netbeheerders, netwerkbedrijven en marktpartijen. Netbeheerders en netwerkbedrijven moeten hun publieke rol en taken onafhankelijk invullen en zijn hierdoor geen onderdeel van de markt. Het ontwikkelen van producten en diensten voor de transitie is aan de markt. Die taakafbakening moet wettelijk scherper worden vastgelegd, zodat gelijke kansen voor iedereen in de markt wordt gewaarborgd.

Wat gaan wij doen?

Energie-Nederland:

- Gaat via joint fact finding samen met klanten en stakeholders actief op zoek naar kansen om de verduurzaming te versnellen, op basis van flexibiliteit en met behoud van leveringszekerheid. Door:
 - in kaart te brengen wat de betekenis en

Door bedrijven en prosumenten maximaal te faciliteren zijn er op korte termijn volop kansen te verzilveren in de ontwikkeling van nieuwe diensten en producten

- maatschappelijke consequentie is van meer decentrale opwek en prosumenten
- helder te maken welke data en marktcondities nodig zijn om nieuwe flexdiensten te kunnen ontwikkelen die kunnen omgaan met een onbalans in vraag en aanbod

Wat is nodig?

- **Een stabiel investeringsklimaat**

Energie-Nederland maakt zich hard voor een stabiel, toekomstvast en markconform investeringsklimaat voor verduurzaming. De salderingsregeling en postcoderoos bieden belangrijke prikkels voor consumenten om te investeren in zon-pv. Als marktomstandigheden op enig moment aanleiding geven tot aanpassing van deze regelingen, dan moeten deze zorgvuldig tot stand komen om te voorkomen dat investeringen stil vallen. Er dienen dan voldoende alternatieve positieve prikkels te blijven voor investeringen door consumenten

- **Een gelijk speelveld**

Energie-Nederland zet in op een gelijk speelveld voor alle vormen van energieopwekking. Alle spelers zijn in de toekomst zelf verantwoordelijk voor de kosten in het systeem die zij veroorzaken

- **Taakafbakening met netwerkbedrijven scherper wettelijk geregeld**

Energie-Nederland bepleit dat de taakafbakening tussen netbeheerders, netwerkbedrijven en marktpartijen scherper wettelijk wordt vastgelegd. Het ontwikkelen van producten en diensten voor de transitie is voorbehouden aan de markt (ook in experimentele fase). Marktverstoring wordt daarmee voorkomen

Energie-Nederland maakt zich hard voor een stabiel, toekomstvast en markconform investeringsklimaat voor verduurzaming

IV. Innovatie faciliteren voor de transitie

Met bestaande technologie en kennis zetten we al belangrijke stappen in de transitie. Duurzame technologie wordt efficiënter en goedkoper, makkelijker toepasbaar en eenvoudiger te zetten en klanten krijgen meer comfort, meer keuzemogelijkheden en gebruiksgemak. Tegelijkertijd is er nog veel te winnen door innovatie maximaal te faciliteren, waarbij de investeringen door de overheid van cruciale betekenis zijn.

De Topsector Energie vervult in Nederland een hoofdrol voor de innovatie op energiegebied met de thema's Urban Energy, Gas, Wind op zee en Biobased Economy. Onze leden participeren actief in het onderzoeks- en innovatiewerk van de Topsector. Energie-Nederland ondersteunt het werk van topsector door inbreng van kennis en detachering van personeel. De innovatiebijdrage van onze energiebedrijven is echter niet beperkt tot de activiteiten binnen de Topsector, maar veel breder:

- Onze leden investeren in start-ups en joint ventures met bedrijven om nieuwe ontwikkelingen en vernieuwende ideeën naar binnen te halen, te testen en vervolgens op de markt te brengen
- Nieuwe toetreders onder onze leden stappen vaak de markt op met een vernieuwend business model of nieuwe propositie voor klanten. Dat zorgt voor beweging op de energiemarkt en geeft nieuwe dynamiek

- De internationale bedrijven onder onze leden hebben veel van hun werk gebundeld op een centrale plek in het moederbedrijf. Dat biedt grotere slagkracht en schaalvoordelen. De vruchten daarvan komen ook voor Nederland ter beschikking

Duurzame technologie wordt efficiënter en goedkoper, makkelijker toepasbaar en eenvoudiger in te zetten en klanten krijgen meer comfort, meer keuzemogelijkheden en gebruiksgemak

ENERGIE NEDERLAND

Energie-Nederland
Lange Houtstraat 2
2511 CW Den Haag

T 070 311 4350

www.energie-nederland.nl
info@energie-nederland.nl

Energie-Nederland staat voor de belangrijke opgave om, namens de energiebranche, bij te dragen aan een toekomstgericht energiebeleid.

Energie-Nederland werkt aan een (internationaal) energiebeleid dat tegemoet komt aan de prioriteiten en verwachtingen ten aanzien van de zekerheid, betaalbaarheid en verduurzaming van onze energievoorziening.